Socialförsäkringsutskottets betänkande 1976/77:5

med anledning av motion om en översyn av riksförsäkringsverkets frivilliga pensionsförsäkring

Motion

I motionen 1975/76:1202 av herr Nyhage (m) hemställs att riksdagen hos regeringen påtalar vad i motionen anförts om riksförsäkringsverkets frivilliga pensionsförsäkring.

Herr Nyhage framhåller att frivillig pensionsförsäkring och andra frivilliga försäkringar för många utgör ett nödvändigt komplement till den allmänna försäkringen. De frivilliga försäkringarna är emellertid – menar motionären – behäftade med en nackdel genom att de inte medför några värdesäkringsgarantier. Den sämsta placeringen från den synpunkten är enligt motionärens mening riksförsäkringsverkets frivilliga pensionsförsäkring. I motionen begärs därför en utredning om denna försäkring i syfte att ge ett för de försäkrade gynnsammare utfall av insatta premier.

Utskottet har inhämtat yttrande över motionen från riksförsäkringsverket.

Gällande bestämmelser m. m.

Riksförsäkringsverket tillhandahåller med stöd av bestämmelse i 22 kap. AFL samt kungörelsen den 14 september 1962 (nr 521) om frivillig pensionsförsäkring hos riksförsäkringsverket några former av frivillig pensionsförsäkring. Genom inbetalning av avgifter kan man hos verket försäkra sig för temporär eller livsvarig ålderspension som komplement till de pensionsförmåner den obligatoriska försäkringen ger. Försäkringen, som alltsedan 1963 är inordnad under lagen om allmän försäkring, vilar på premiereservmetoden och är i princip jämförlig med de pensionsförsäkringar som enskilda försäkringsbolag meddelar. Rätten att teckna frivillig pensionsförsäkring hos riksförsäkringsverket är förbehållen svenska medborgare och här i riket bosatta utlänningar.

I fråga om pensionsrätt garanteras för varje avgiftsinbetalning pension enligt de villkor, som gällde vid inbetalningen. Pensionsåldern är inom vissa gränser valfri och behöver inte bestämmas på förhand. Avgiftsbetalningarna är inte fixerade till vissa belopp varje år. Insättningarna kan varieras i princip hur som helst och varje inbetalning ger rätt till en bestämd pension.

De enligt tarifferna garanterade pensionerna, som utgår för avgifter som erläggs till verkets försäkring, är liksom vid andra frivilliga individuella livförsäkringar beräknade efter vissa antaganden om framtida ränteavkastning, dödlighet och omkostnader. För avgifter som nu erläggs till försäkringen antas ränteavkastningen utgöra 5 % under de tio första åren efter

inbetalningen. I övrigt räknas med en räntefot på 3,25 %. Dödligheten antas följa den tabell, som betecknas L 55. För kvinnor tillämpas tabellen med tre års ålderssänkning. Omkostnadsbelastningen motsvarar 3 % av erlagd avgift till livsvarig pensionsförsäkring och 5 % av erlagd avgift till temporär pensionsförsäkring.

De försäkrade och försäkringarna är f. n. indelade i fyra tariffgrupper med hänsyn till den tid då avgiftsinbetalning gjorts. Uppstår inom någon av grupperna överskott skall detta – efter viss avsättning till säkerhetsfond – återföras till försäkringstagarna. I grunderna för försäkringen, Kungl. Maj:ts brev till riksförsäkringsverket den 30 november 1962, stadgas härom.

Uppstår överskott för någon grupp sedan avsättning skett till premiereserv, skall av överskottet avsättning ske till en säkerhetsfond intill dess denna uppgår till minst 5 % av den för vederbörande grupp avsatta premiereserven. Överskjutande belopp användes till förhöjning av pensionerna för de försäkrade inom gruppen enligt de närmare bestämmelser, som på framställning av riksförsäkringsverket kunna bliva av Kungl. Maj:t meddelade.

Huruvida överskott bildas beror huvudsakligen på hur de i grunderna ingående antagandena om ränteavkastning, dödlighet och omkostnader förhåller sig till det verkliga utfallet av dessa faktorer. Vid utdelning av överskott tillämpas samma skälighetsprincip, som allmänt brukas inom svensk livförsäkring, innebärande att varje försäkringstagare tillgodoräknas den del av uppkommet överskott vartill vederbörande själv genom sina inbetalningar beräknas ha bidragit.

Inom verkets frivilliga pensionsförsäkring har hittills vid två tillfällen gjorts utdelning av uppkomna överskott. Den första utdelningen baserades på överskottet vid utgången av år 1965 och påbörjades 1967. Den andra grundades på överskottet vid utgången av år 1971 och påbörjades 1972. I skrivelse den 8 april 1976 har verket gjort framställning hos regeringen om ytterligare en utdelning att ske retroaktivt fr. o. m. den 1 januari 1976. Sistnämnda utdelning beräknas omfatta över 80 % av försäkringstagarna.

Riksförsäkringsverket

Riksförsäkringsverket, som avstyrker bifall till motionen, framhåller i sitt yttrande att återbäring av överskott till försäkringstagarna inte bör ses som någon kompensation för penningvärdeförsämringen utan endast som en justering av premier som av säkerhetsskäl tagits till i överkant. Inom den frivilliga pensionsförsäkringen är de garanterade förmånerna förhållandevis höga, vilket inneburit att återbäring inom försäkringen först på senare tid kunnat aktualiseras. Det förhållandet att vissa försäkringstagare i enskilda bolag erhåller större återbäring än den frivilliga pensionsförsäkringens försäkringstagare behöver således inte, menar verket, innebära att det enskilda bolaget ger bättre förmåner för samma avgifter. Verket anför fortsättningsvis bl. a.

Försäkringen kan emellertid inte lämna några värdesäkringsgarantier på försäkringssparandet. Härför skulle erfordras att inbetalda premier placerades så att även försäkringens fonder blev värdesäkrade eller att medel togs från annat håll, t. ex. tillskott av statsmedel.

Möjligheterna till inflationsskyddade placeringar är genom lagstiftning starkt begränsade. Detta gäller såväl de enskilda försäkringsbolagen som verkets frivilliga pensionsförsäkring. Tillskott av statsmedel för värdesäkring av den frivilliga pensionsförsäkringen finner verket ej vara ett realistiskt alternativ.

Folk- och ATP-pensionerna är värdebeständiga. Detta sammanhänger bl. a. med att ökade kostnader för pensionerna kan bestridas genom ändring av framtida avgifter. I en frivillig försäkring – statlig eller enskild – torde en motsvarande anordning knappast vara möjlig.

Utskottet

Genom inbetalning av avgifter kan man hos riksförsäkringsverket försäkra sig för temporär eller livsvarig ålderspension som komplement till den obligatoriska försäkringens förmåner. Försäkringen, som är inordnad under lagen om allmän försäkring, vilar på premiereservmetoden och är i princip jämförlig med de pensionsförsäkringar som enskilda försäkringsbolag meddelar.

Motionären framhåller att de frivilliga försäkringarna – i motsats till obligatoriska socialförsäkringar – är behäftade med den nackdelen att de inte medför värdesäkringsgarantier och menar att riksförsäkringsverkets frivilliga pensionsförsäkring med den utgångspunkten erbjuder de sämsta förmånerna. Han begär därför en översyn av denna försäkring i syfte att åstadkomma ett för försäkringstagarna gynnsammare utfall av insatta premier.

Av den i inledningen till detta betänkande lämnade redogörelsen framgår, att de försäkrade inom riksförsäkringsverkets frivilliga pensionsförsäkring är indelade i fyra olika tariffgrupper med utgångspunkt i den tid då avgiftsinbetalning gjorts och att, om för någon av dessa grupper – efter viss avsättning till premiereserv och säkerhetsfond – uppstår överskott, detta skall användas till förhöjning av pensionerna för de försäkrade inom gruppen enligt bestämmelser som meddelas av regeringen på framställning av verket. Beslut om utdelning av överskott har hittills meddelats vid två tillfällen, och riksförsäkringsverket har den 8 april i år gjort framställning hos regeringen om ytterligare en utdelning att ske retroaktivt fr. o. m. den 1 januari 1976. Denna beräknas enligt uppgift omfatta 80 % av försäkringstagarna.

Utskottet har inhämtat riksförsäkringsverkets yttrande över motionen. Verket avstyrker bifall till densamma och framhåller därvid bl. a. att de garanterade förmånerna inom den frivilliga pensionsförsäkringen är relativt höga och att detta i sin tur inneburit att återbäring inom försäkringen kunnat aktualiseras först på senare tid. Det förhållandet att vissa försäkringstagare i enskilda bolag erhåller större återbäring än försäkringstagarna inom den frivilliga pensionsförsäkringen behöver därför – menar verket – inte innebära

att det enskilda bolaget ger bättre förmåner för samma avgifter. Verket avvisar tanken på ett värdesäkringsgaranterat försäkringssparande med åberopande bl. a. av att möjligheterna till inflationsskyddade placeringar genom lagstiftning är starkt begränsade såväl när det gäller enskilda försäkringsbolag som verkets frivilliga pensionsförsäkring och att tillskott av statsmedel för att värdesäkra den frivilliga pensionsförsäkringen enligt verkets uppfattning inte är ett realistiskt alternativ.

Utskottet, som biträder riksförsäkringsverkets uppfattning, vill avslutningsvis erinra om att riksförsäkringsverket f. n. utreder frågan om en anpassning av den frivilliga pensionsförsäkringen till den lagstadgade pensionsålder om 65 år som gäller fr. o. m. den 1 juli i år och att verket i detta sammanhang också prövar frågan om en ändring av de från 1963 gällande försäkringstekniska grunderna för försäkringen.

Med det anförda avstyrker utskottet bifall till motionen 1202.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionen 1975/76:1202.

Stockholm den 9 november 1976

På socialförsäkringsutskottets vägnar
SVEN ASPLING

Närvarande: herrar Aspling (s), Carlsson i Vikmanshyttan (c), Magnusson i Nennesholm (c), Karlsson i Ronneby (s), fröken Bergström (fp), fru Håvik* (s), herrar Åkerlind (m), Nilsson i Kristianstad (s), Andersson i Nybro* (c), Lindström (s), Andersson i Edsbro (c), Nilsson i Norrköping (s), fru Andersson i Täby* (c) och fru Hedvall (m).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

GOTAB 52459 Stockholm 1976